

80 anys de la mort d'un president

Azaña i les reformes republicanes

Qüestions com l'ensenyament segueixen pendents de ser tractades amb perspectiva d'Estat

MARC
Carrillo

En memòria de Maria Salvo

Aquest mes fa 80 anys moria a l'exili de Montalban, una població francesa pròxima a Tolosa, **Manuel Azaña**, que va ser president de la Segona República. Feia poc que havia acabat la guerra civil en el terreny militar. Però, de fet, no havia acabat amb aquell ominós informe de l'1 d'abril dictat des del quarter general del general franquíssim. Sense solució de continuïtat, la dictadura havia prosseguit una guerra sense treva contra els opositors polítics. A la França ocupada per l'exèrcit nazi, els republicans espanyols eren un objectiu fàcil per a la repressió franquista. La mort d'**Azaña** es va anticipar a la detenció que anhelava el règim amb la col·laboració de la Gestapo per portar-lo a Espanya i afusellar-lo, com van fer amb **Julián Zugazagoitia**, **Lluís Companys** i tants d'altres. El procés reformista que un liberal com el president republicà va encapçalar en el bienni republicanosocialista (1931-1933) va ser un intent de modernitzar un país profundament endarrerit i aïllat internacionalment.

Un retard per obra i gràcia d'una estructura econòmica llastrada per una oligarquia agrària latifundista i una intensa desigualtat social, un Exèrcit intervencionista sobre el poder civil, amb la implicació directa d'una monarquia corrupta i la presència omnímoda de l'Església en l'ensenyament i el teixit social, en bona part subjecte al poder caciquista. Tot això en el context d'un Estat centralitzat.

A tot va haver de fer front la República del 14 d'abril, en què la figura i l'obra d'**Azaña** van adquirir gran relleu en els debats del procés constituent i la Constitució de 1931 i en la seva tasca com a ministre de Guerra i president del Govern. Especialment en les reformes militars, a fi d'assegurar la submissió de l'Exèrcit al poder civil, la separació de l'Església de l'Estat, l'ensenyament laic i la defensa del model d'Estat integral i l'Estatut d'Autonomia de Catalunya.

A 90 anys d'aquell intent re-

LEONARD BEARD

publicà de modernitzar l'Estat, a més de rememorar la figura del president **Azaña**, ¿té sentit evocar l'actualitat d'aquelles reformes frustrades per la guerra civil i la dictadura? La resposta continua sent afirmativa respecte a alguns dels àmbits que la Segona República va intentar abordar i segueixen pendents de tractar-se amb perspectiva d'Estat. Per exemple, l'ensenyament. En aquest camp, el règim republicà, malgrat l'escàs temps de què va disposar en època de pau, sota la direcció de **Fernando dels Ríos**, va portar a terme una política de foment de l'escola pública i l'ensenyament laic, apartant els ordes religiosos d'aquesta activitat decisiva per a l'Estat i la formació de la ciutadania en la raó. No obstant, el sistema democràtic actual no ofereix una bona carta de presentació: inestabilitat normativa en un tema tan sensible, en què cada majoria polí-

Avui dia no existeix un model educatiu estable i preval la inestabilitat normativa

Es troba a faltar la cultura republicana d'apreci a la dignitat de la cosa pública

tica ha modificat la legislació educativa anterior, creant inseguretats jurídiques i, el que és més greu, absència d'un model educatiu estable. No hi ha hagut una aposta clara per l'escola pública de qualitat ni un professorat adequat. No és admissible que la qualitat s'hagi d'anar a buscar a l'escola privada, ni que la concertada sigui finançada en aquells casos en què el seu ideari docent xoca amb mandats constitucionals clars. Així, per exemple, resulta inacceptable que els diners públics puguin ser destinats a escoles on s'organitza l'ensenyament per separació de sexes.

L'organització territorial definida a través del Títol VIII de la Constitució amb l'anomenat Estat de les autonomies, amb tots els seus llums i ombres, fa temps que ofereix signes d'esgotament. Si la Segona República va intentar afrontar el repte de la diversitat política dels pobles que integren Espanya, en l'actualitat el problema polí-

tic que ha suposat el procés secessionista a Catalunya requereix un esforç conforme, que tingui traducció en l'àmbit polític i constitucional, que permeti una millor articulació de la pluralitat política en l'àmbit territorial.

Un altre aspecte deficitari que requeriria un esforç per reconduir algunes línies de comportament concerneix la baixa cultura institucional que es detecta en el personal polític. Això es manifesta, per exemple, en l'adequada concepció de les atribucions d'un Govern en funcions, en els processos de renovació d'òrgans constitucionals, en la necessitat de modernitzar el sistema de reclutament de jutges, etc. En definitiva, elements propis de la cultura republicana d'apreci a la dignitat de la cosa pública i la salvaguarda de l'interès general. ≡

Catedràtic de Dret Constitucional (UPF).

Al contraatac

ANTONIO
Franco

El país de Quintà i Pujol

Quan vaig llegir *El fill del xofer*, sobre **Alfons Quintà**, el comunicador que va fundar la part bona i la dolenta de TV-3, vaig descobrir una cosa. **Jordi Amat** havia escrit una altra història paral·lela: la del menyspreu de **Jordi Pujol** a la premsa com a contrapès en les societats democràtiques. En pintura és freqüent que l'artista superposi dues obres, però en literatura ho és menys. Els dos arguments són molt complementaris. Perquè **Quintà** va ser qui va publicar el 1980 la crònica que va desprestigar per sempre **Pujol** com a banquer. Resultat: el va reafirmar com a activista contra els mitjans crítics. Per això des de la Generalitat va ser tan intervencionista en els nomenaments i continguts de la ràdio i la televisió públiques seguint el que havia fet abans, a *El Correo Catalán* i *Destino*, on va mostrar la seva falta de respecte a la independència dels periodistes dels mitjans privats.

Aquell treball, *Dificultats econòmiques del grupo bancario de Jordi Pujol*, publicat poc després que guanyés les eleccions catalanes, a més de tacar la seva imatge com a financer, va forçar la seva decantació cap al populisme, la hipocresia i la manipulació mediàtica com a pràctiques sistemàtiques per conservar el poder. Si **Quintà** va ser un home mentalment difícil, **Pujol** també. Com a mostra, dos exemples sobre les seves recargolades estratègies defensives. Va comprar l'adhesió de l'informador que el va enfonsar posant a les seves mans el seu millor projecte: crear TV-3. Quan estava a punt de ser descobert per defraudar Hisenda, va fer una confessió pública de deshonestat que, a més d'impossibilitar la seva posterior defensa legal, va recalcar la possibilitat que passés a la història com a algú no menyspreable.

«¿Per què al nostre país ningú diu la veritat?», cita d'una carta de **Josep Pla** a **Jaume Vicens Vives**, és una altra perla del llibre. En l'astúcia de **Pujol** hi ha la normalització de moltes mentides i silencis de la nostra convulsa realitat actual. D'altra banda, el comportament professional de **Quintà** és un antecedent de la informació interessada i la desinformació que envolta un país que ni tan sols sap si aquí es va proclamar de debò la independència. ≡